

Superstiții și practici deviante în ierurgiile cultului creștin ortodox

Pr. Ștefan Morariu
Sf. 40 de Mucenici din Sevastia
Aurora, ON

Ierurgiile

Ierurgiile savârșite de preoții slujitori în Biserica Ortodoxă urmează întocmai modelului arătat de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Cărțile de cult cuprind rugăciuni și rânduieli pentru nașterea și sfârșitul creștinului, pentru alungarea demonilor, vindecarea bolnavilor, binecuvântarea pâinii și apei, cu schimbarea firilor lor, înmulțirea roadelor pământului și ale mării, îmblânzirea și bună așezarea vazduhurilor. Rugăciunile ierurgiilor conferă oricui și asupra orice un chip nou și rosturi dumnezeiești. Indrumarea Molitfelnicului spune că ierurgiile sunt pentru ”alungarea duhurilor viclene din tot locul, pentru iertarea păcatelor celor mici de peste toate zilele, adică nălucirile diavolești și gândurile cele rele, pentru curățarea minții de cugetele cele spurcate, pentru alungarea bolilor sufletești și trupești”.

Tradiția strămoșilor nostri dreptmăritori creștini exprimă cuprinzător lucrarea lui Dumnezeu prin ierurgie în viața creștinului: ”Să vă binecuvânteze Domnul pașii pe care i-ați făcut spre casa mea, părinte, căci mi-a intrat azi Dumnezeu în casă”.

Spre deosebire de Sfintele Taine, care se săvârșesc cu exclusivitate în biserică, exceptând situațiile extraordinare, ierurgiile se săvârșesc cu precădere în afara bisericii, în parohie, în locuințele credincioșilor, în natură, îmbrăcând și un important caracter misionar.

Săvârșirea ierurgiei trebuie aleasă cu grijă, întrucât la strădania credinciosului care cere slujba, ce presupune rugăciune, post și curățenie, trebuie să răspundă și preotul prin propria sa pregătire.

Răspunsul trebuie să fie prompt și fără zăbavă. În cazuri urgente sau deosebite se poate chiar întrerupe Sfânta Liturghie dacă nu s-a trecut de Heruvic.

Rânduiala nu trebuie să fie scurtată iar rugăciunile bolborosite, pentru că însuși preotul se face rău exemplu, batjocorind lucrarea dumnezeiască.

Superstițiile

Superstiția poartă chipul ”obiceiului local”.

Preotul trebuie să se impună cu personalitatea sa asupra culturii locale în ideea că el cunoaște măsura dumnezeiască a lucrurilor.

Superstițiile sunt adesea moșteniri ale religiilor și practicilor precreștine, de care altminteri continentul american nu duce lipsă. Combinația dintre prejudecățile și credințele primitive exercitate între creștinii români și spiritualitatea triburilor amerindiene reprezintă o provocare demnă de luat în seamă de preoții slujitori ai comunităților românești de pe teritoriul american.

Dacă suntem în măsură să identificăm și să corectăm tradițiile străine de Biserică ale creștinilor ortodocși români, cu siguranță trebuie să fim pregătiți să preîntâmpinăm și dificultățile care vin dinspre obiceiurile religioase locale.

În numele politicii multiculturalismului și ca urmare a diversității etnice, sistemul educațional permite sincretismul religios și cultural. În școli, copiii creștini ortodocși sunt părtași la practici spirituale asiatice, precum yoga, sau la manifestări și invocări religioase specifice triburilor locale, amerindiene.

Preotul trebuie să cunoască aceste lucruri, să se documenteze și prin intermediul mijloacelor pastorale, cum ar fi orele de educație religioasă din biserică, vizitele pastorale, catehezele, predica duminicală, să preîntâmpine amestecul dintre superstiția românească europeană cu credința păgână amerindiană. Consecințele nu se cunosc, dar nimeni nu dorește proliferarea unui sincretism superstițios printre copiii și tinerii care reprezintă viitorul Bisericii Ortodoxe pe pământ american.

Superficialitatea religioasă este maladia care afectează Biserica de azi, deopotrivă preoți și credincioși. Unde mintea și rațiunea umană nu sunt preocupate exclusiv de mântuirea sufletului, apare licența religioasă și superstiția. Restul este la îndemâna imaginației: de la descântecele pentru deochi nu-i lung drumul până la închinarea demonică.

Iată și o mică parte din obiectele folosite, care mai de care mai bizare și mai monstruoase: idoli, frînghii, cuie, aripi de liliac, oase de broască, pînză sau bentiță de legat mortul, inimă de broască țestoasă, cămașă de șarpe, vâl de mireasă, murdării de care te cutremuri doar auzindu-le, dinți de pieptene, cuie de la coșciug, săpun, ierburi, părul mortului, potcoave, chei, cenușă, unghii, coarne, limbă de șarpe, cozi de animale etc.

Se întrebunțează fără ezitare chiar și lucruri sfințite, ca lumânări din Vinerea Mare, flori de pe Sf. Epitaf, căldura din Sf. Altar, untdelemn din candelă, anafură, acoperăminte etc.

Fenomenul nu trebuie ignorat de preot. În primul rând este necesară instruirea lui religioasă sistematică, începând cu lectura și înțelegerea Sf. Scripturi și până la documentarea cu cele mai noi studii și cercetări pastoral-misionare. În al doilea rând este importantă trăirea sinceră a vieții creștine, depășind formalismul. Prin slujbe și rugăciuni Dumnezeu intervine și întărește slujirea și lucrarea misionară a preotului.

Biserica s-a delimitat cu strictețe și neclintire de tot ce poate însemna intervenție păgână sau superstițioasă în viața ei:

- Canonul 65 al Sf. Vasile cel Mare și Canonul 3 al Sf. Grigore de Nyssa cere oprire de la Împărtășanie până la 20 de ani sau chiar până la moarte pentru vrăjitorie, ghicitorie sau descântec.
- Canonul 61 al Sinodului VI Ecumenic cere caterisirea preotului care a apelat la magie și oprirea de la împărtășire pentru 6 ani a creștinului care a săvârșit asemenea practici.

Lumea contemporană se teme de suferință pentru că nu mai înțelege jertfa lui Hristos. Pentru aceasta apelează la orice remediu în încercarea de a evita disconfortul. Evdemonismul acesta se combate prin redescoperirea în Biserica Ortodoxă a valorii jertfei lui Hristos. Preocuparea pentru cotidian, grija zilei de mâine și înfrumusețarea barocă a templului trupului uman sunt doar câteva fenomene ce șterg din sufletul nostru imaginea Raiului veșnic pentru care Dumnezeu ne-a creat.

Jertfa de pe cruce a Mântuitorului Hristos, continuată cu Învierea și cu directa consecință a îndumnezeirii omului, oferă un sens purificator și restaurator suferinței umane.

Superstiții în ierurgiile de la nașterea omului

În cele cinci rânduieli și rugăciuni din Aghiasmatar și Molitfelnic referitoare la femeia care a născut, textul este schimbat de mulți preoți, cu bună știință, considerând că limbajul aduce

atingere demnității umane. În aceste rugăciuni nu este vorba despre o întinare sau necurăție trupească ce vine din actul zămislirii și nașterii de prunci, ca poruncă dată de Dumnezeu și ca datorie de familie, binecuvântat de Biserică și sfințit prin Taina Cununiei, ci despre actul fiziologic al nașterii, care aduce după sine o stare ca de boală sau de operație, care presupune ruperea organelor, curgerea sângelui, o plagă ce trebuie vindecată mai ales la femeia care suportă intervenții speciale.

Cât privește întinărirea sufletească, ea nu provine în nici un caz din zămislirea și nașterea de prunci, ceea ce și din rugăciuni reiese clar, căci nu o socotesc ca o urmare a acestora, ci din faptul că toți păcătuim.

Aceste rugăciuni nu condamnă nașterea de copii și nu o consideră în nici un caz păcat, ci dimpotrivă, Biserica socotește că nașterea de copii este binecuvântată de Dumnezeu, nașterea de prunci este o minune a firii, realizată de Dumnezeu, prin care femeia devine împreună-lucrătoare sau coautoare cu El la săvârșirea ei. Această lucrare nu poate fi socotită niciodată păcat.

Superstiții în ierurgiile de la sfârșitul creștinului

- Se duce preotului un cocoș alb de ziua Învierii sau la Denia Mare, pentru lumina celor răposați.
- Ducerea prescurilor la biserică într-un anumit număr și într-un anumit timp.
- Substituirea persoanelor la Împărtășanie. Sf. Taine se administrează numai celor vii. Nimeni nu se poate împărtăși decât numai pentru sine.
- Nu există vreo rânduială de înmormântare sau pomeni, care se pot face de cand suntem în viață. Mântuirea nu se poate cumpăra.
- Nu se face slujba înmormântării sinucigașilor nici după 7 ani. Conform canoanelor, nu pot fi pomeniți și nu li se face pomană sau parastas.
- Pentru plata vămilor se folosesc mâncare, apă, bani, chiar și 24 de metri de pânză. Judecata lui Dumnezeu nu poate fi cumpărată cu nimic. După judecată starea sufletului poate fi îmbunătățită prin pomeni și prin rugăciunile parastaselor.
- Cine moare în Săptămâna Patimilor merge în iad, iar cine moare în Săptămâna Luminată merge în Rai. Trecerea la Domnul și Judecata divină nu sunt condiționate de timpul lumesc în care se întâmplă.
- La ultima împărtășire, muribundul va trăi sau va muri în funcție de cum cade în linguriță Sf. Împărtășanie (dacă plutește sau se scufundă).
- E păcat să mergi la cimitir în primele trei zile de la înmormântare.
- Cel care moare duminica este iertat.
- După Săptămâna Luminată urmează săptămâna neagra și nu se fac parastase.
- Să nu primești pomană de la femeia care nu a născut copii.
- Să nu atingi mortul cu mâna stângă.
- Dacă îți lumânarea cuiva care moare, cad păcatele lui asupra ta.
- Revenind de la înmormântare, te speli pe mâini și arunci de trei ori cu apă peste umăr, în spate.
- Dacă moare un copil, când îl scot din casă, părinții trebuie să tragă înapoi de sicriu și să zică: Noi nu te lăsăm pe tine să pleci; tu lasă-ne pe noi să nu ne iei cu tine!
- Dacă a murit fără lumânare să nu-i faci pomană decât sâmbăta.
- La mort să te duci neaparat cu două lumânări, una pentru mort și una pentru înger.
- Ruperea unei cununi deasupra mortului, adică ruperea cununiei dintre soț și soție, pentru ca cel rămas în viață să se poată recăsători.
- Obiceiul de a sparge o cană sau un vas atunci când decedatul este scos din casă pentru înmormântare.

- Fanfara la înmormântare este un obicei străin de tradiția ortodoxă, care n-a admis cântarea instrumentală în cult.
- Practica de a lipi pe crucea din mâna mortului o monedă.
- La rugăciunea de dezlegare, unii credincioși dezleagă panglica cu care sunt legate picioarele mortului. Preotul nu se roagă pentru dezlegarea picioarelor de la picioare, ci pentru dezlegarea păcatelor.
- "Drumul fără întoarcere" către cimitir înseamnă că cel mort nu mai revine la viața acestei lumi și nicidecum nu presupune un anumit traseu fără întoarceri către locația cimitirului.
- Luni nu se face înmormântarea pentru că vor muri toți cei din casă.
- După acoperirea mormântului se dă "peste groapă", de pomana, o plapumă ori o patură, perne, o căldare cu apă, o găina vie etc.
- Incinerarea este deseori invocată ca fiind ultima dorință a mortului sau ca o metodă ieftină pentru un serviciu funerar. Biserica nu acceptă incinerarea. Trupul este dat pământului din care Dumnezeu l-a făcut pentru a putea fi restaurat în răstimpul dintre Judecata Particulară și Judecata de Apoi. Atunci, la a doua venire a lui Hristos, sufletele se vor sălășlui din nou în trupurile restaurate și transfigurate pentru a viețui veșnic precum Adam înainte de cădere.

Superstiții în ierurgiile de sfințire a apei

- Aghiasma Mare nu se înmulțește. Aghiasma Mică se poate înmulți, cu condiția ca Aghiasma să se toarne asupra unui vas în care există apă neîncepută. Nicidecum să nu se toarne apa deasupra aghesmei!
- Aghiasma care are miros din pricină că a fost pusă într-un vas necorespunzător sau a avut bucățele de busuioc în ea se toarnă într-un loc curat, sau la rădăcina unui pom.
- Punerea de usturoi sau busuioc lângă aghiasmă ca să nu se strice.
- Dacă strângem aghiasma mare mai mulți ani la rând, aghiasma devine foarte puternică.
- Este păcat să fie făcută sfeștania casei seara. Trebuie făcută până în orele prânzului.
- Aghiasma Mare se bea de la Bobotează până la odovania praznicului Botezului Domnului, adică data de 14 ianuarie. În restul anului nu se bea Aghiasma Mare decât dacă nu am primit dezlegare la Sfânta Împartașanie și numai cu binecuvântarea preotului
- Pentru stropit putem folosi Aghiasma Mare în tot timpul anului.
- Sfeștania după ce a avut loc în casă un deces.
- Sfeștania din luna martie.

Bibliografie

- Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula, "Tradiție și înnoire în slujirea liturgică", vol. 3, Ed. IBMBOR, București, 2004
- Pr. Prof. Ion Buga, "Pastorala", Ed. Internațional Scorpion, București, 1992